

DOI 10.31558/2519-2949.2019.3.20

УДК: 321.63:316.344.42(477)(043.3)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0618-976X>

Хорішко Л. С., Запорізький національний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕЛІТИ В ПРОЦЕСАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Динамічність розвитку сучасних політичних систем обумовлена впливом світових процесів інформатизації та глобалізації. Вони визначають нові стандарти життєдіяльності суспільства, направлені на підвищення рівня стабільності та порядку як основи поступального суспільно-політичного розвитку. Процеси політичної модернізації виступають дієвим механізмом практичної реалізації якісно-нових змін, пов'язаних із структурно-змістовним оновленням політичних систем, створенням можливостей розвитку соціально-правової держави та громадянського суспільства. Політична еліта в ході інституціоналізації набуває стійких структурно-функціональних характеристик, що визначають особливості внутрішньоелітної взаємодії, конкретизують процедуру політичної діяльності та технологічний інструментарій, необхідний для оптимізації поставлених цілей та завдань. Високий рівень інституціоналізації у політичній системі дозволяє еліті проявляти суб'єктність щодо ініціювання та практичної реалізації національних модернізаційних проектів. Підвищенню рівня інституціоналізації еліти, її суб'єктності в здійсненні модернізаційних перетворень можуть сприяти: 1) оновлення кадрового складу статусно-рольової сітки за рахунок залучення потенціалу молодіжних лідерів та проведення люстрації; 2) створення умов формування режиму партнерської співпраці з громадянським суспільством та бізнес-структурами, на засадах взаємного визнання зобов'язань і відповідальності щодо модернізації політичної системи в умовах глобального розвитку; 3) формування дієвого інституціонального середовища, що дозволить підвищити рівень відкритості внутрішньоелітної взаємодії, оптимізувати практики комунікації із громадянським суспільством та надати послідовності процедурно-технологічним аспектам процесу політичної модернізації; 4) ініціювання національного проекту модернізації, що відповідає сучасним тенденціям глобального розвитку; 5) активізація мобілізаційного та консолідаційного потенціалу громадянського суспільства через підвищення рівня національної самосвідомості та політичної ідентичності.

Ключові слова: політична еліта, політична інституціоналізація, політичний інститут, політична модернізація, політична система.

Процеси інституціоналізації сприяють формуванню стійких структурно-функціональних характеристик еліти, що визначають особливості внутрішньоелітної взаємодії, конкретизують процедуру та технологічний інструментарій діяльності. Високий рівень інституціоналізації розширює можливості політичної еліти у здійсненні модернізації політичної системи. Досягнення поставлених цілей та завдань обумовлюється легітимністю еліти, дієвим інституціональним середовищем, ефективним розподілом ресурсів, визначенням процедури політико-модернізаційної діяльності та вибором відповідних їй технологій політичної діяльності. У цьому контексті актуалізується потреба дослідження особливостей та перспектив інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи України. Загальні аспекти інституціоналізації еліти, рівня її суб'єктності в модернізаційних процесах можна знайти в наукових доробках українських (В. Денисенка, О. Кіндратець, Л.Кочубей, Г. Луцишин, М. Пірен, М. Примуша) та зарубіжних (О. Кришановської, Г. Питерса, А. Сулимина, С. Хантінгтона, Д. Хигли) науковців. Метою даної наукової розвідки є визначення перспектив інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи України.

Особливості інституціоналізації еліти (1991–2018 рр.) свідчать про домінування критеріїв низького та середнього рівнів. Можна констатувати, що їх переважання сформувало передумови незавершеності модернізаційного процесу в політичній системі України, що проявляється у:

1) відсутності стратегічного національно орієнтованого проекту модернізації; 2) неспроможності еліти демонструвати високий рівень суб'єктності в процесах модернізації, пов'язаний з ефективним виконанням функцій, розподілом ресурсів та вибором технологій політичної діяльності; 3) непослідовності здійснення реформ, зміст і динаміка яких, визначається зовнішніми суб'єктами впливу. Відтак, подальші перспективи функціонування еліти як політичного інституту пов'язані з підвищенням рівня інституціоналізації від перманентного низького та середнього до високого. Саме переважання останнього, як свідчить досвід інституціоналізації еліт Іспанії, Німеччини, Туреччини, виступає запорукою структурно-змістовних перетворень політичної системи. Найбільш оптимальною для функціонування політичної системи України та підвищення рівня інституціоналізації еліти є домінування ліберальної тенденції розвитку. Вона формує своєрідні передумови посилення демократичності функціонування еліти як політичного інституту, створюючи додаткові можливості структурно-функціональної оптимізації та переорієнтації на компромісно-консенсусні форми внутрішньої взаємодії, сприяючи активізації комунікації з суспільством. Провідним вектором політичної модернізації стає європейська система цінностей та стандартів життя, що створює сприятливі умови здійснення перетворень у контексті свободи вибору проекту, технологій діяльності, залучення громадської ініціативи, а також досвіду провідних європейських держав та їх фінансової підтримки.

Водночас, політичній еліті необхідно усвідомити, що «образ бажаного майбутнього» має відображати реальну зміну стандартів суспільного життя, що знаходять вираження у вагомих для українців цінностях. Результати соціологічних опитувань свідчать, що найбільш актуальними для українців все ще залишаються «цінності виживання», тобто здоров'я, щаслива сім'я, матеріальна забезпеченість. Менш актуальними є «цінності самовираження», тобто самореалізація, активна громадська позиція, соціальне визнання. Це обумовлено негативними тенденціями інституціоналізації еліти, відсутністю зацікавленості у формуванні дієвого громадянського суспільства як повноцінного суб'єкта реалізації модернізаційних перетворень. Усі вікові групи опитаних надають перевагу таким цінностям як доброчесність і безпека. Для молоді зростає актуалізація таких цінностей, як «самостійність», «досягнення», «гедонізм», «влада», «мотивація», а для людей старшого покоління – «традиція», «конформність». Серед потенційно актуальних цінностей демократії українці виокремлюють: вільне волевиявлення на виборах, рівність прав чоловіків і жінок, рівномірний розподіл доходів, гарантування захисту громадянських прав та свобод, конкуренція як основа саморозвитку [1].

Загалом, за ступенем значущості можна ранжувати цінності згідно чотирьох груп: безпека, самореалізація, соціальний комфорт, демократія [3]. До першої відносять здоров'я, благополуччя сім'ї, добробут. Їх реалізація гарантує безпеку та можливості індивідуально-групового виживання у період здійснення модернізаційних перетворень. До другої групи – самостійність, самовдосконалення, соціально-політична активність, що забезпечують розкриття та реалізацію особистісного потенціалу громадян, сприяючи збільшенню рівня залученості до процесів реформування. Третя група, пов'язана з відчуттям соціального комфорту, обумовленого інтеракційними, традиційними, релігійними цінностями. Вони забезпечують адаптацію до зовнішніх і внутрішніх викликів політичної системи, сприяючи соціально-політичній активізації заради підвищення стандартів життя. Четверта група, орієнтована на включеність у політичний процес, громадську активність, тобто здійснення практичної діяльності заради досягнення цілей та завдань модернізаційного проекту. Водночас, домінування ліберальної тенденції суспільно-політичного розвитку сприяє не тільки розкриттю потенціалу політичної еліти, але й поступовій переорієнтації більшості суспільства на цінності самореалізації, соціального комфорту та демократії. Це розширює можливості формування партнерської взаємодії, довіри до діяльності еліти як політичного інституту, сприяючи зростанню рівня мотивації у досягненні суспільного блага.

У цьому контексті політичній еліті необхідно орієнтуватися не на міфи чи популістські заяви, що породжують безвідповідальність та збільшують рівень дистанціювання від суспільних потреб, інтересів, а на створення дієвих умов для подальшого розвитку, самовдосконалення громадянського суспільства, активізації його потенціалу в процесах модернізації політичної системи. До них можна віднести: чітку законодавчу базу, високий рівень правової та політичної культури суб'єктів дії, відповідальність, надання можливостей різним групам громадськості для власної самореалізації, мотивування їх до соціально-політичної активності в реалізації стратегічних проектів. Це дозволить активізувати суб'єктність громадянського суспільства у модернізаційній діяльності, здійсненні моніторингу та ефективного контролю за виконанням

функцій елітою, а також сприятиме суспільній консолідації навколо поставлених цілей та завдань, направлених на підвищення стандартів життя.

Вище зазначене дозволяє сформувати ряд рекомендацій щодо оптимізації функціонування еліти як політичного інституту та підвищення рівня його інституціоналізації:

1. Існує необхідність поступового оновлення кадрового складу на всіх рівнях статусно-рольової сітки, що дозволить сформувати нову генерацію політиків, здатних пропонувати нові цінності та стандарти поведінки, необхідні для консолідації зусиль у подальших процесах модернізації політичної системи України. Ключовою умовою реалізації цього рішення виступає усвідомлення політичною елітою необхідності залучення нових суб'єктів політичної діяльності до статусно-рольової сітки, а також сприяння їх подальшій соціалізації та адаптації до виконання конкретних функцій. Поступове оновлення персонального складу можливе завдяки сприянню реалізації основних засад державної молодіжної політики щодо активізації діяльності молодіжних суспільно-політичних організацій. Включеність широкого загалу молоді в роботу таких організацій дозволяє більш чітко сформувати громадську позицію та набути необхідних знань і вмінь професійної політичної діяльності.

Відтак, з'являються передумови виокремлення молодіжних політичних лідерів, які здатні генерувати нові ідеї, презентувати проекти, що відповідають викликам сучасності, відображаючи перспективні напрями модернізації політичної системи загалом. У цьому контексті еліта має сприяти соціалізації (засвоєнню внутрішньоелітних цінностей, символів, правил і процедур діяльності) та адаптації (включеності у спільне розв'язання молодіжних проблем, використанні різних каналів двосторонньої комунікації) молодіжних лідерів до діяльності в структурах елітного політичного інституту. Це сприятиме формуванню громадянської політичної культури молоді, усвідомленій ідентифікації з політичною системою та готовності брати спільну з представниками влади відповідальність за реалізацію проектів майбутнього. Збалансована кадрова політика (у контексті співвідношення старе/нове покоління) дозволить забезпечити поступальність процесів інституціоналізації еліти завдяки збереженню усталених традицій та дієвій адаптації до нових викликів.

Не менш важливим способом оновлення еліти виступають процеси люстрації. Вони сприятимуть не лише новим кадровим призначенням чи обранню на посади в межах статусно-рольової сітки, але й будуть конкретним свідченням готовності до дієвих реформ через удосконалення власної структури та підвищення рівня відповідальності. Формування якісного кадрового складу даного політичного інституту має відбуватися шляхом: 1) орієнтації на антрепренерські принципи інкорпорації, тобто прозорі та публічні правила відбору, чіткі критерії відповідності професійних компетенцій та особистих рис конкретній посаді тощо; 2) удосконалення закону «Про очищення влади» у контексті конкретизації критеріїв люстраційних обмежень, дотримання принципу презумпції невинуватості згідно законодавчої процедури; 3) системності боротьби з корупцією, направленою на застосування конкретних санкцій до порушників, що передбачають повну елітну ексборпачію.

Ефективне реагування на глобальні виклики сучасності можливе за умови зміни мислення еліти, усвідомлення відповідальності за подальші процеси державотворення на засадах європейських цінностей та стандартів, здатних забезпечити сталий розвиток політичної системи. Елітність конкретної особистості визначається рівнем компетентності, освіченості, культури, моральним авторитетом, що активізують творчий потенціал у здійсненні професійної політичної діяльності [5]. Цьому мають сприяти: оновлення системи відбору та вимог до професійної відповідності політико-управлінській діяльності; забезпечення суспільної єдності та балансу інтересів на основі домінування демократичних цінностей та правових норм; стратегічне осмислення тенденцій та закономірностей суспільно-політичного розвитку з метою проведення актуальних сучасним викликам політичних реформ. Досвід модернізації політичних систем Іспанії, Німеччини, Туреччини засвідчив значущість професійної компетенції, відповідальності, рівня політико-правової культури, толерантності у формуванні нових цінностей мислення та стандартів політичної поведінки, що лягли в основу функціонування елітних політичних інститутів, забезпечивши високий рівень суб'єктності у здійсненні демократичних перетворень та досягненні відповідного рівня суспільного блага.

2. В умовах української політичної дійсності перед елітою постає нагальна потреба формування режиму партнерської співпраці з громадянським суспільством та оптимізації взаємодії з бізнес-структурами, що базується на визнанні взаємних зобов'язань і відповідальності щодо здійснення

модернізації політичної системи у контексті сучасних викликів. Основними принципами взаємодії мають стати – партнерство та консолідація заради поступального висхідного розвитку держави, обумовленого процесами модернізації, направленими на формування лідерського потенціалу в міжнародному політичному просторі.

Політична еліта має забезпечити формування правил і процедур взаємовигідної діяльності, що передбачають несення спільної відповідальності за розробку стратегій модернізації, участь в обговоренні та виборі альтернатив, направлених на підвищення рівня соціального захисту та стандартів життя. Поступове впровадження у практику суспільно-політичних відносин принципів соціально орієнтованої діяльності (відкритість, добровільність, толерантність, повага до прав і свобод людини та громадянина тощо) сприятиме підвищенню рівня взаємної довіри між інститутами влади, громадянського суспільства та бізнесу. Це створить передумови формування корпоративного громадянства, де кожен суб'єкт усвідомлює свою роль у досягненні суспільного блага, пов'язаного з самореалізацією людського потенціалу, збереженням середовища проживання та сталим розвитком.

Досягнення такого рівня взаємодії можливе за умови активізації громадської та підприємницької ініціативи. Вона має характеризувати нове бачення перспектив державного розвитку та напрямів політичної модернізації, пропонуючи відповідні технології досягнення бажаного результату. Інноваційність таких ініціатив має забезпечуватися ефективними процесами артикуляції та агрегації інтересів різноманітних груп громадськості через їх залученість до діяльності розгалуженої мережі громадських організацій. Саме вони мають відігравати активну роль у налагодженні взаємодії з елітним інститутом, залученні наукового та експертного потенціалу до обговорення актуальних проблем, пошуку можливих шляхів їх вирішення. Це дозволить підвищити рівень суб'єктності інститутів громадянського суспільства у процесах розробки та практичної реалізації модернізаційних проєктів, направлених на підвищення стандартів життя, вчасне реагування на виклики зовнішнього та внутрішнього середовища. Відтак, політична еліта має сприяти: 1) розширенню мережі громадських організацій та закріпленню за ними певних дорадчо-контролюючих та виховних функцій; 2) розвитку науково-дослідних структур, покликаних підвищувати рівень ефективності та результативності громадських ініціатив; 3) формуванню цілісної системи політичної соціалізації громадян, яка б поєднувала в собі демократичні традиції суспільної життєдіяльності та інновації, необхідні для розкриття особистісного потенціалу в умовах глобального розвитку, сприяючи партнерській взаємодії задля досягнення суспільного блага.

Не менш важливою умовою формування корпоративного громадянства є переорієнтація на виробництво товарів і послуг, що не тільки задовольняють потреби громадян, але й дозволяють набувати нових знань, вмінь, цінностей, необхідних для підвищення рівня мотивації та включеності в активну громадсько-політичну діяльність. У цьому контексті, за сприяння політичної еліти, бізнес-структурам мають бути створені умови для реалізації соціально-відповідальної діяльності. До них можна віднести: 1) переорієнтацію на нові цінності та принципи виробництва як складову модернізації політичної системи та досягнення загального блага; 2) внесення необхідних змін до законодавства відносно мотивування до конструктивної та партнерської співпраці; 3) сприяння залученню зарубіжного досвіду щодо впровадження соціально-відповідальної діяльності, направленої на виробництво актуальних для громадськості товарів і послуг, наділених додатковими вартостями, що в сукупності визначають репутацію та формують бренд організації. Це дозволить забезпечити поступову модернізацію основних галузей виробництва, їх переорієнтацію на інноваційні технології, сприяючи підвищенню якості та екологічності продукції. Практичне впровадження нових правил діяльності передбачає зміну самої філософії управління організаціями та корпораціями. Вона орієнтована на домінування принципів відкритості, прозорості правил і норм взаємодії, наявність гарантій соціального захисту працівників, постійне підвищення рівня професійних знань і вмінь, а також спільну відповідальність за результати дій та їх наслідки.

Усвідомлення політичною елітою, громадянським суспільством та бізнес-структурами необхідності тристороннього діалогу, активізації партнерської співпраці, орієнтованої на здійснення соціально-відповідальної діяльності, сприятиме формуванню чіткого образу бажаного майбутнього, процедури та політичних технологій його практичної реалізації.

3. Актуальним є формування дієвого інституціонального середовища. Мова йде про визначення прозорих правил внутрішньоелітної взаємодії, вдосконалення практики комунікації із громадянським суспільством, а також конкретизацію процедури політичної діяльності та технологій її оптимізації. Відтак, актуалізується потреба усвідомленого використання загально

прийнятних форм політичної взаємодії (співпраця, коаліція, пактування, конкуренція) з метою посилення суб'єктності в контексті вироблення національного проекту політичної модернізації та формування високого рівня консенсусної взаємодії елітного інституту як на рівні структурних складових, так і політичної системи в цілому. Цього можна досягти за умови усвідомлення колективної відповідальності персонального складу статусно-рольової сітки інституту за покладені на них функції, цільове використання наявних ресурсів і прогнозування наслідків діяльності для політичної системи та суспільства. Відповідно, мова йде про чітке розуміння законодавчо визначених меж діяльності, ресурсів і власних можливостей щодо досягнення поставлених цілей та завдань модернізації. Це сприятиме здійсненню раціонального вибору найбільш актуальних у конкретній політичній ситуації альтернатив і прийняттю ефективних рішень.

Виходячи з цього, необхідно посилювати особистісний потенціал представників еліти через підвищення рівня їх освіченості, культури здійснення професійної політичної діяльності, врахування реальних здобутків чи можливостей сприяння позитивним змінам способу життя та цінностей конкретних груп громадськості. Водночас, невідповідність окресленим параметрам, наявність порушень етики професійної політичної діяльності, нездатність нести колективну відповідальність – все це має бути причиною застосування конкретних санкцій до порушників, що передбачають часткову або повну ексборпорацію. Наявність санкцій за порушення правил і норм внутрішньоелітної взаємодії сприятиме формуванню більш прозорої процедури прийняття рішень та здійснення політичної діяльності. Це дозволить поступово закріпити нові цінності (повага до особистості, взаємодопомога, гідність, пріоритет державних інтересів тощо) та форми взаємодії політичної еліти, направлені на досягнення бажаного проекту майбутнього та підвищення стандартів суспільного життя. Відповідно, запропоновані елітою цінності та форми взаємодії, що реально втілюються на практиці, мають всі шанси стати своєрідним закликком до консолідації суспільства заради поставленої мети.

У цьому контексті доволі актуальним є поглиблення практик комунікації представників влади з групами громадськості. Це необхідно для оптимізації процесу інформування та подальшого засвоєння суспільством, пропонованих елітою цінностей, способів діяльності, форм взаємодії. Саме політична еліта повинна взяти на себе відповідальність за формування бажаних європейських цінностей та закріплення їх на рівні масової свідомості. Це сприятиме досягненню консенсусу між елітним інститутом та суспільством відносно вибору «образу бажаного майбутнього», ресурсів його досягнення та колективної відповідальності за результати діяльності. Підвищенню рівня двосторонньої взаємодії можуть сприяти: 1) роз'яснювальна робота відносно цілей та завдань модернізаційного проекту, а також змін способу життя та цінностей, яких слід очікувати по його завершенні; 2) залучення експертної та суспільної думки до процесу оцінювання та корекції прийнятих рішень; 3) мотивування громадськості до дії на основі цілеспрямованої та результативної діяльності представників еліти щодо практичного впровадження реформ.

Не менш важливим є усвідомлення значущості реформування для сталого розвитку політичної системи, прогнозування їх можливих наслідків. Відтак, актуальності набуває чітке обґрунтування процедури та відповідних технологій політичної діяльності, що здатні оптимізувати досягнення основних цілей процесу модернізації. Його необхідно розглядати як певну технологічну модель, яка передбачає етапи діяльності та сукупність послідовних технологій її оптимізації.

4. Політична еліта має взяти на себе відповідальність за розробку цілісного національного проекту модернізації, направленою на довгострокову перспективу оптимізації функціонування та поступального розвитку політичної системи України. Сучасні тенденції глобального розвитку актуалізують наступні перспективні напрями політичної модернізації: розширення можливостей творчої ініціативи громадян відносно задоволення власних потреб та інтересів; гарантування соціального захисту; мотивування до здійснення соціально орієнтованої діяльності політичними, соціальними та економічними інститутами; досягнення балансу між потребою отримання прибутку та безпекою навколишнього середовища; стимулювання розвитку освіти та науки. Вказані напрями модернізації сприяють гармонізації взаємодії у політичній системі, за якої держава та суспільство беруть взаємну відповідальність щодо здійснення необхідних змін в умовах глобального розвитку. Держава, завдяки реалізації функцій елітою як політичним інститутом, покликана забезпечити можливості та розширити умови залучення структур громадянського суспільства до формування основних засад державної політики та здійснення контролю за її реалізацією через стимулювання ініціативності, креативності та відповідальності за власну безпеку життєдіяльності. Структури громадянського суспільства мають стати дієвим суб'єктом ініціювання проектів суспільно-

політичного розвитку через громадське лобювання, залучення консультативно-експертного потенціалу.

Відтак, формування проекту модернізації має містити наступні аспекти: 1) політичний, що передбачає вироблення елітним інститутом узгодженої державної політики, орієнтованої на захист національних інтересів, забезпечення прав і свобод громадян та забезпечення поступального розвитку політичної системи; 2) економічний, спрямований на здійснення ефективної економічної політики на ринкових засадах, збалансованості ресурсного потенціалу, екологічності та спрямованості на активізацію підприємницької ініціативи; 3) соціальний, орієнтований на розкриття та залучення потенціалу громадянського суспільства до соціально-політичної активності щодо забезпечення власних потреб через включеність у партнерську взаємодію та здійснення контролю за діяльністю політичних суб'єктів; 4) культурно-ціннісний, що передбачає визначення, неухильне дотримання та закріплення на практиці сукупності суспільно-значущих цінностей, що окреслюють стратегічні орієнтири суспільного блага та визначають ймовірні шляхи його досягнення.

5. Політичній еліті необхідно більш активно включатися в процеси консолідації суспільства, сприяючи підвищенню рівня національної самосвідомості та ідентичності з політичною системою. Як показує досвід зарубіжних держав, саме ці показники відіграють провідну роль в активізації суспільного потенціалу в процесах модернізації. Відтак, еліта має запропонувати базові цінності консолідації, обумовлені спільним баченням минулого та майбутнього держави, українською культурною та мовною традиціями [2]. Образ бажаного майбутнього повинен відповідати сучасним тенденціям суспільно-політичного розвитку, розкривати перспективи підвищення стандартів якості суспільного життя та цивілізаційного поступу держави, забезпечуючи високий рівень комфортності проживання громадян.

Формування об'єднаних цінностей має здійснюватися на основі: 1) дотримання прав і свобод людини та громадянина; 2) наявності правових гарантій недопущення будь-яких спекуляцій відносно відмінностей громадян України; 3) визнання об'єднаного потенціалу української мови за умови гарантій мовних прав національних меншин; 4) формування символічного простору на основі гармонізації образів минулого та майбутнього; 5) посилення культурної інтеграції регіонів на основі спільного культурно-цивілізаційного розвитку; 6) доступу широких кіл громадськості до розробки, обговорення та контролю за виконанням відповідних рішень.

Це передбачає здійснення ряду заходів у сфері освітньої (формування цілісної концепції патріотичного виховання молоді, підвищення рівня освіченості громадян стосовно минулого та перспектив майбутнього розвитку держави), культурної (створення можливостей для реалізації творчого потенціалу особистості, актуалізація культурної спадщини, виробництво власної культурної продукції), інформаційної політики (використання інформаційних кампаній для інформування громадськості, подальше конституювання власного інформаційного простору [1; 4]. Водночас, ефективність згаданих кроків має підтверджуватися чіткою та зрозумілою більшості позицією даного політичного інституту щодо доцільності використання нових цінностей у суспільно-політичній діяльності. Власним прикладом представники еліти мають довести їх значущість у підвищенні стандартів якості життя та забезпеченні поступу держави на міжнародному рівні.

Комплексний та усвідомлений підхід до процесів оптимізації функціонування еліти як політичного інституту, що відповідають вимогам сучасних тенденцій глобального розвитку та суспільному запиту, дозволить підвищити рівень його інституціоналізації. Досвід зарубіжних політичних систем, що вдало здійснили та продовжують оптимізувати процеси політичної модернізації свідчить про необхідність високого рівня інституціоналізації еліти. Саме він забезпечує політичній еліті адаптивність в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів, структурно-функціональну злагодженість, згуртованість навколо поставлених цілей, автономність в ініціюванні рішень, дієве інституціональне середовище та ексклюзивність пропонованих проектів модернізації політичної системи. Це актуалізує подальші наукові розвідки щодо пошуку механізмів підвищення рівня інституціоналізації еліти в політичній системі України.

Бібліографічний список:

1. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи: монографія / кер. проекту Ю. Якименко Київ: Центр Разумкова, 2018. 232 с.
2. Луцишин Г. І. Національна консолідація України в умовах демократизації суспільства. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. Сер. Політологія. 2012. Т. 182. Вип. 170. С. 51–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_182_170_13 (дата звернення: 05.05.2019).

3. Матеріали круглого столу «Перспективи модернізації в Україні і тенденції змін суспільної свідомості» 11 лютого 2013 року. Київ : Інститут соціології НАН України. URL: <http://dif.org.ua/article/20-rokiv-monitoringu1-zmini-u-suspilniy-svidomosti-naselen-nya-ukraini> (дата звернення: 21.04.2018).
4. Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України. *Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу 12 квітня 2017 року*. Київ: Центр Разумкова, 2017. 94 с.
5. Пірен М. І. Перезавантаження мислення політико-владної еліти України в процесі реалізації демократичного врядування. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2016. № 1. С. 126–131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_1_18 (дата звернення: 11.04.2018).

References:

1. Kul'chy`cz`ky`j S., Mishhenko M. *Ukrayina na porozi ob`yednanoyi Yevropy`*: monografiya / ker. proektu Yu. Yaky`menko Ky`yiv: Centr Razumkova, 2018. 232 s.
2. Lucy`shy`n G. I. Nacional`na konsolidaciya Ukrayiny` v umovax demokraty`zaciyi suspil`stva. *Naukovi praci Chornomors`kogo derzhavnogo universy`tetu imeni Petra Mogy`ly`*. Ser. Politologiya. 2012. T. 182. Vy`p. 170. S. 51–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_182_170_13 (data zvernennya: 05.05.2019).
3. Materialy` kruglogo stolu «Perspekty`vy` modernizaciyi v Ukrayini i tendenciyi zmin suspil`noyi svidomosti» 11 lyutogo 2013 roku. Ky`yiv : Insty`tut sociologiyi NAN Ukrayiny`. URL: <http://dif.org.ua/article/20-rokiv-monitoringu1-zmini-u-suspilniy-svidomosti-naselen-nya-ukraini> (data zvernennya: 21.04.2018).
4. Osnovni zasady` ta shlyaxy` formuvannya spil`noyi identy`chnosti gromadyan Ukrayiny`. *Informacijno-anality`chni materialy` do Kruglogo stolu 12 kvitnya 2017 roku*. Ky`yiv: Centr Razumkova, 2017. 94 s.
5. Piren M. I. Perezavantazhennya my`slennya polity`ko-vladnoyi elity` Ukrayiny` v procesi realizaciyi demokraty`chnogo vryaduvannya. *Visny`k Nacional`noyi akademiyi derzhavnogo upravlinnya pry` Prezy`dentovi Ukrayiny`*. Seriya: Derzhavne upravlinnya. 2016. № 1. S. 126–131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_1_18 (data zvernennya: 11.04.2018).

Khorishko L. S. Perspectives of the institutionalization of the elite in the processes of modernization of the political system of Ukraine

The dynamism of the development of modern political systems is due to the influence of global processes of informatization and globalization. They define new standards of society, aimed at increasing the level of stability and order as the basis of progressive socio-political development. The processes of political modernization are an effective mechanism for the practical implementation of qualitatively new changes related to the structural and content-based updating of political systems, the creation of opportunities for the development of a social and legal state and civil society. In the course of institutionalization, the political elite acquires stable structural and functional characteristics that determine the features of intra-age interaction, specify the procedure of political activity and technological tools necessary for optimization of the set goals and objectives. The high level of institutionalization in the political system allows the elite to demonstrate subjectivity in initiating and practical implementation of national modernization projects. The level of institutionalization of the elite, its subjectivity in the implementation of modernization transformations can be improved due to: 1) update of the staffing of the status-role grid by attracting the potential of youth leaders and conducting of lustration; 2) creation of conditions for forming a regime of partnership cooperation with civil society and business structures on the basis of mutual recognition of obligations and responsibilities regarding the modernization of the political system in the conditions of global development; 3) formation of an effective institutional environment that will increase the level of openness of intra-age interaction, optimize communication practices with civil society and provide sequences of procedural and technological aspects of the process of political modernization; 4) initiating a national modernization project that is in line with the current trend of global development; 5) activating the mobilization and consolidation potential of civil society through raising the level of national consciousness and political identity.

Key words: *political elite, political system, political modernization, political institutionalization, political institute, political subjectivity.*